

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **Y. K.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 4. 2021, č. j. 60 Az 13/2021 – 26,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- III. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobce se podanou kasační stížností domáhá zrušení výše uvedeného usnesení Krajského soudu v Plzni, jímž byl zamítnut návrh žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o předmětné žalobě.

[2] Rozhodnutím ze dne 3. 3. 2021, č. j. OAM-836/ZA-ZA11-ZA21-2020, žalovaný neudělil žalobci mezinárodní ochranu dle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v relevantním znění. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu u Krajského soudu v Plzni, přičemž součástí žaloby učinil žalobce i návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů. Žádost odůvodnil neznalostí českých zákonů a nezbytnou pomocí ze strany zástupce k doplnění podané žaloby. Krajský soud žalobce vyzval k vyplnění prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce.

[3] Dne 6. 4. 2021 obdržel krajský soud žalobcem vyplněné, datované a podepsané prohlášení, z kterého vyplývalo, že žalobce je ženatý, bez příjmů a majetku větší hodnoty, nepobírá žádné dávky, je finančně závislý na své manželce, s níž žije ve společné domácnosti, a nemá žádné dluhy či vyživovací povinnosti. K osobě manželky uvedl, že její průměrná čistá mzda za předcházející kalendářní čtvrtletí činila 24 619 Kč měsíčně. Dále uvedl v souvislosti s majetkovými poměry manželky vlastnictví vozidla Škoda Octavia, r. v. 2008 a pronájem bytu 1 + 1 v P., N. X, s nájmem ve výši 8000 Kč (vč. poplatků) měsíčně.

[4] Krajský soud se zabýval splněním podmínek pro ustanovení zástupce ve smyslu § 35 odst. 10 s. ř. s. a dospěl k závěru, že žalobce netvrdil ani nedoložil skutečnosti, na základě kterých by soud mohl učinit závěr, že trpí nedostatkem prostředků. Neprokázal tak, že splňuje předpoklady pro částečné, eventuálně dokonce úplné osvobození od soudních poplatků, jako jednu z podmínek pro ustanovení zástupce soudem.

[5] Krajský soud připomněl, že v rámci posouzení otázky individuálního osvobození od povinnosti platit soudní poplatek je nahlíženo na příjmy, dluhy a jiné závazky žadatele a jeho manžela či partnera jako na společné, tj. poměry obou manželů jsou hodnoceny společně, a nikoliv individuálně. Ačkoliv tedy žalobce v prohlášení uvedl, že je zcela bez příjmů, nevlastní žádný hmotný majetek a je finančně závislý na manželce, neobsahuje dle krajského soudu prohlášení, mimo nájemného 8000 Kč (vč. poplatků) měsíčně, žádné dluhy či jiné závazky, které by byli žalobce či jeho manželka nuceni platit. Ba naopak, žalobce uvedl příjem manželky ve výši 24 619 Kč měsíčně, což znamená po odečtení závazků ve výši 8000 Kč (nájemné, vč. poplatků) zůstatek 16 619 Kč měsíčně, se kterým mohou oba manželé nakládat.

[6] Vzhledem ke skutečnosti, že v dané věci nebyla splněna již první ze dvou kumulativních podmínek pro ustanovení zástupce soudem, soud se zbývajícím podmínkou uvedenou v § 35 odst. 10 s. ř. s. nezabýval, připomněl však, že žalobce se může se žádostí o právní pomoc obrátit na právnické osoby, k jejichž činností patří poskytování právní pomoci uprchlíkům (srov. § 35 odst. 5 s. ř. s.). Takovou právnickou osobou je např. Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s., jejíž právní služby jsou klientům poskytovány bezplatně.

II.

Obsah kasační stížnosti

[7] Žalobce (stěžovatel) napadá usnesení krajského soudu z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Stěžovatel se především domnívá, že výdělek jeho manželky není tak vysoký, aby mohli ušetřit na advokáta, neboť hodinová odměna právního zástupce je obvykle účtována v rozsahu 3000 Kč až 6000 Kč. Stěžovatel dále nesouhlasil s tvrzením krajského soudu, že se mohl obrátit na nevládní organizaci. K tomu citoval webové stránky Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s., kde je uvedeno, že sepsání právních podání a zastoupení v řízení není službou nárokovou, záleží na zvážení organizace či jejího zaměstnance, zda se rozhodne projednávaný případ převzít k zastoupení a v jakém rozsahu (zejména dle potenciální úspěšnosti případu a dle individuální situace klienta).

pokračování

[8] Stěžovatel poukázal na čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod a na judikaturu Ústavního soudu, dle níž právo na spravedlivý proces zahrnuje mimo jiné právo na obhajobu a právo na tlumočníka.

[9] S podáním kasační stížnosti stěžovatel spojil návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti a žádost o ustanovení tlumočníka.

III.

Vyjádření žalovaného

[10] Žalovaný ve svém vyjádření uvedl, že kasační stížnost považuje za nedůvodnou. Dle žalovaného krajský soud v napadeném usnesení stěžovateli srozumitelně vysvětlil, že mu nemůže být zástupce z řad advokátů ustanoven pro zjevně dostačující majetkové poměry jeho rodiny. Tyto majetkové poměry soud pečlivě zhodnotil a s ohledem na ně rozhodl. Pokud se stěžovatel domnívá, že příjem jeho manželky ve výši 24 619 Kč je tak nízký, že si z něj nemůže dovolit zaplatit advokáta, žalovaný poukázal na skutečnost, že minimální mzda v České republice činí 15 200 Kč a životní minimum pro dvě dospělé osoby je 6750 Kč. Příjem manželky stěžovatele, byť je určen pro oba, je tedy dle žalovaného zjevně dostačující. Navíc manželka stěžovatele vlastní osobní automobil, který by mohla prodat, neboť jde o věc zbytnou, a z výtěžku advokáta zaplatit, pokud by její měsíční příjem na pokrytí nákladů za právní zastoupení skutečně nepostačoval.

[11] Odkaz stěžovatele na webové stránky Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. dle žalovaného neodpovídá realitě. Z formy, kterou je žaloba psána, i z formy, kterou je psána kasační stížnost, je dle žalovaného zřejmé, že stěžovatel již služeb této organizace využívá. Obě tato podání totiž zjevně pocházejí z pera Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. a k právní pomoci tedy již došlo.

[12] Žalovaný z těchto důvodů navrhl zamítnutí kasační stížnosti.

IV.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[13] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí krajského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.) a je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

[14] Pokud jde o podmínku povinného zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti dle § 105 odst. 2 s. ř. s., Nejvyšší správní soud odkazuje na svou konstantní judikaturu (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, či rozsudky téhož soudu ze dne 3. 12. 2015, č. j. 9 As 266/2015 - 61, a ze dne 22. 9. 2016, č. j. 6 As 200/2016 - 18), z níž vyplývá, že podáním kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu, jímž se řízení nekončí, nevzniká stěžovateli poplatková povinnost za kasační stížnost (ani v případech nepodléhajících, na rozdíl od kasačních stížností ve věcech mezinárodní

ochrany, zákonnému osvobození od poplatku) a stěžovatel bez příslušného právního vzdělání nemusí být v řízení o takové kasační stížnosti zastoupen advokátem.

[15] I přesto musel Nejvyšší správní soud nejprve posoudit návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o dané kasační stížnosti, neboť ačkoliv není zastoupení stěžovatele advokátem v tomto řízení obligatorní, je jistě možné. I kdyby ovšem stěžovatel splňoval podmínky pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., Nejvyšší správní soud shledal, že není splněna další nezbytná podmínka pro ustanovení zástupce dle § 35 odst. 10 s. ř. s., neboť zastoupení stěžovatele není v tomto případě nezbytně třeba pro ochranu jeho práv v řízení o dané kasační stížnosti. Posuzovaná otázka týkající se zamítnutí návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce je totiž jednoduché povahy, kasační stížnost je sice stručná, ale projednatelná a Nejvyšší správní soud o ní může bez dalšího, na základě podkladů obsažených ve spisu, rozhodnout. Nejvyšší správní soud proto návrh stěžovatele na ustanovení zástupce zamítl.

[16] Nejvyšší správní soud nevyhověl ani žádosti stěžovatele o ustanovení tlumočníka pro řízení o kasační stížnosti. V souladu se svým rozsudkem ze dne 30. 1. 2014, č. j. 5 Azs 25/2013 – 28, Nejvyšší správní soud připomíná, že *„se již otázkou, zda a do jaké míry má žalobce ve věcech mezinárodní ochrany v řízení před krajským soudem právo na tlumočníka či na komunikaci v jiném než českém jazyce, ve své judikatuře opakovaně zabýval. Např. v rozsudku ze dne 29. 1. 2010, č. j. 5 Azs 54/2009 - 42, (...) Nejvyšší správní soud posuzoval, zda právo na tlumočníka, jak je zakotveno v právním řádu České republiky, lze vztahovat i na písemný styk mezi soudem a účastníky řízení. Nejvyšší správní soud připomněl, že podle čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, „kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka“ a že podle stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st. 20/05, nedopadá toto právo garantované v citovaném čl. 37 odst. 4 Listiny na písemný styk soudu s účastníky řízení. Ústavní soud však zároveň nevyloučil, že konkrétní zákonná úprava práva na tlumočníka může poskytovat vyšší standard ochrany práv účastníků řízení.*

Na zákonné úrovni je právo na tlumočníka zakotveno v § 18 odst. 2 o. s. ř., který je v důsledku § 64 s. ř. s. použitelný i v soudním řízení správním. Ustanovení § 18 odst. 2 s. ř. s. stanoví, že soud ustanoví tlumočníka účastníku řízení, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Podle dosavadní poměrně rozsáhlé judikatury Nejvyššího správního soudu na toto téma (srov. rovněž rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 4. 2005, č. j. 2 Azs 52/2005 - 47, ...) povinnost ustanovit účastníku řízení tlumočníka podle § 18 odst. 2 o. s. ř. vzniká soudu pouze tehdy, pokud taková potřeba vyjde najevo, tedy pokud se v řízení objeví konkrétní skutečnost nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit a pokud se po jejím prověření soudem ukáže, že účastník k řádnému uplatňování svých práv v soudním řízení tlumočníka potřebuje. Takovouto konkrétní skutečností je samozřejmě v první řadě, pokud o ustanovení tlumočníka účastník sám požádá. Další takovou skutečností však může být zejména to, že účastník se soudem začne komunikovat jiným než českým jazykem, nebo to, že z jeho projevů (vedených v jazyce českém) je patrné, že se česky nemůže dorozumět dostatečně dobře. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2007, č. j. 2 AfS 36/2007 - 86, (...) lze po účastníku řízení spravedlivé požadovat, aby skutečnost, že jazyku, v němž se vede řízení, nerozumí, dal příslušnému orgánu najevo.

pokračování

V souladu s uvedeným je tedy zřejmé, že povinnost soudu podle § 18 odst. 2 o. s. ř. ustanovit účastníku řízení, jehož mateřštinou není český jazyk, tlumočnicka závisí primárně na tom, zda se v řízení objeví konkrétní skutečnost nasvědčující potřebě tlumočnicka ustanovit. Při posuzování toho, zda taková konkrétní skutečnost najevo vyšla či ne, pak Nejvyšší správní soud klade velký důraz na vlastní aktivitu účastníka řízení (srov. již citovaný rozsudek ze dne 29. 1. 2010, č. j. 5 Azs 54/2009 – 42,...)“.

[17] Nejvyšší správní soud uvedené zásady aplikoval na posuzovaný případ a musel dospět k závěru, že se zde neobjevily konkrétní skutečnosti, které by nasvědčovaly potřebě tlumočnicka stěžovateli pro písemné řízení před Nejvyšším správním soudem ustanovit, neboť to nebylo potřeba k ochraně jeho práv v této věci. Kasační stížnost stěžovatele byla, jak bylo uvedeno výše, v dostatečném rozsahu odůvodněna, a tedy byla projednatelná. Zároveň Nejvyšší správní soud přihlédl ke skutečnosti, že kasační stížnost byla psána v českém jazyce a žádost o ustanovení tlumočnicka stěžovatel nijak konkrétně neodůvodnil, přičemž ani v řízení před krajským soudem o ustanovení tlumočnicka stěžovatel doposud nežádal. Tímto závěrem však není dotčena případná potřeba tlumočení v dalším řízení před krajským soudem zvláště za situace, kdy stěžovateli nebyl krajským soudem ustanoven zástupce. O ustanovení tlumočnicka lze v případě potřeby v dalším řízení o žalobě krajský soud požádat.

[18] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k posouzení kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[19] Kasační stížnost směřuje proti usnesení krajského soudu, kterým byl zamítnut návrh stěžovatele na ustanovení zástupce.

[20] Podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Zajištěním právní pomoci se realizuje materiální rovnost účastníků. Právo je zaručeno bez omezujících podmínek, právní pomoc musí být dostupná i těm, kteří si ji nejsou s to opatřit smluvně. V tomto smyslu je však třeba rozlišovat mezi právem být zastoupen a právem na ustanovení zástupce, jehož odměnu hradí stát. Ve správním soudnictví je každý oprávněn být zastoupen advokátem, nicméně podmínky pro ustanovení zástupce hrazeného státem stanoví zákon.

[21] Dle § 35 odst. 10 s. ř. s. lze navrhovateli ustanovit zástupce, jímž může být i advokát, v případě, že jsou u něj předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Judikatura při rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce požaduje po soudech komplexní posouzení konkrétních skutkových okolností dané kauzy. V daném případě tedy krajský soud správně zkoumal, zda stěžovatel splňuje podmínku první, tedy to, zda by u něj byly dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, pokud by nebyl v daném řízení od soudního poplatku osvobozen ze zákona. Zkoumání splnění této podmínky odpovídá výše uvedenému požadavku Listiny, aby byla právní pomoc zajištěna také nemajetným osobám, přičemž je nutné v každém jednotlivém případě zkoumat majetkové poměry navrhovatele.

[22] Podmínky individuálního osvobození od soudních poplatků ve správním soudnictví upravuje § 36 odst. 3 s. ř. s. Podle první věty tohoto ustanovení účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

[23] Návrh stěžovatele na ustanovení zástupce byl krajským soudem zamítnut z toho důvodu, že stěžovatel dle soudu nenaplnil podmínku spočívající v doložení nemajetnosti soudu. Stěžovatel dle krajského soudu neunesl břemeno tvrzení ani břemeno důkazní, pokud jde o předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a tudíž nesplnil ani podmínky pro ustanovení zástupce.

[24] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že účastník, u něhož se posuzují podmínky pro osvobození od soudních poplatků, je povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění zákonných podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 - 184). Tak tomu však v projednávané věci nebylo. Nejvyšší správní soud přisvědčil krajskému soudu, že příjem domácnosti stěžovatele nelze považovat za nedostatečný. Krajský soud v tomto smyslu zcela legitimně hodnotil příjmy domácnosti 24 619 Kč měsíčně, které porovnával s deklarovanými výdaji. Po odečtení závazků ve výši 8000 Kč (nájemné, vč. poplatků) to znamená zůstatek 16 619 Kč měsíčně, byť pro dvě osoby. Příjem domácnosti lze tak bezpochyby považovat za dostatečně vysoký, aby po zaplacení běžných nákladů spojených s chodem domácnosti měl stěžovatel možnost uhradit náklady na zastoupení advokátem. Tímto hodnocením nemohlo dle Nejvyššího správního soudu dojít k zásahu do práva stěžovatele na spravedlivý proces.

[25] Pokud jde o možnost stěžovatele obrátit se na právnické osoby, k jejichž činností patří poskytování právní pomoci uprchlíkům, Nejvyšší správní soud stěžovatele upozorňuje, že se nejedná o nosný důvod zamítnutí jeho návrhu na ustanovení zástupce, krajský soud jej pouze odkázal na možnost zajištění takové bezplatné právní pomoci, pokud by stěžovatel odmítal vyhledat placenou právní pomoc advokáta. Nejvyšší správní soud si je vědom skutečnosti, že na právní pomoc ze strany uvedené právnické osoby není právní nárok, tím však nedochází k porušení procesních práv stěžovatele, který nesplnil podmínku nemajetnosti pro ustanovení zástupce soudem.

V.

Závěr a náklady řízení

[26] Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 in fine s. ř. s. zamítl.

[27] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy vůči stěžovateli právo na náhradu nákladů důvodně vynaložených v řízení o kasační stížnosti,

pokračování

z obsahu spisu však plyne, že mu v tomto řízení žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti nevznikly, proto mu soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 18. června 2021

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu